

**TERVEYSALAN OPISKELIJAN JA POTILAAN VÄLINEN SUHDE
KLIINISESSÄ OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ**

Tanja Schroderus-Salo /2448246

Kandidaatin tutkielma

Hoitotieteen ja terveyshallintotieteen
tutkimusyksikkö

Terveystieteen opettaja tutkinto-ohjelma

Oulun yliopisto

Syksy 2016

Oulun yliopisto

Oulun yliopisto, LKT, Hoitotieteen ja Terveystieteiden tutkimusyksikkö,
Terveystieteiden opettajan tutkinto-ohjelma

Schroderus-Salo Tanja

Kandidaatin tutkielma, 25 sivua
Tutkielman ohjaus: TtT Heidi Ruotsalainen
Marraskuu 2016

Terveysalan opiskelijan ja potilaan välinen suhde kliinisessä oppimisympäristössä

TIIVISTELMÄ

Kandidaatin tutkielman tarkoitus on kartoittaa aikaisempien tutkimustulosten pohjalta terveysalan opiskelijoiden ja potilaiden välistä suhdetta kliinisessä oppimisympäristössä. Terveysalalla opintoihin kuuluu olennaisena osana oppiminen kliinisessä oppimisympäristössä. Kliinisessä oppimisympäristössä keskeisenä tekijänä on potilas. Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on kuvata terveysalan opiskelijan ja potilaan välistä suhdetta kliinisessä oppimisympäristössä sekä terveysalan opiskelijan, että potilaan näkökulmasta, ja tavoitteena on lisätä ymmärrystä terveysalan opiskelijan ja potilaan välisestä suhteesta kliinisessä oppimisympäristössä

Kirjallisuuskatsaus on toteutettu mukailien systemaattista kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsauksen aineisto on hankittu hyödyntäen hoitotieteen viitetietokantoja Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL), PubMed, Medic, Ovid Medline ja Google Scholar. Aineistoon valittiin tutkimusartikkeleita (n=8), joiden keskeisenä aiheena oli terveysalan opiskelija ja potilas, ja heidän välissä oleva suhde.

Kirjallisuuskatsauksen tutkimusartikkeleiden tulosten mukaan voidaan todeta, että opiskelijan ja potilaan välissä tapahtuva suhde kliinisessä oppimisympäristössä koettiin positiivisena molempien näkökulmasta. Molemmat kokivat saavansa hyötyä suhteesta ja opiskelijat kokivat omien ammatillisten- ja ihmissuhdetaitojen kehittyvän suhteen aikana.

Opiskelijan ja potilaan välissä tapahtuvaa suhdetta on tutkittu hoitotyön puolella enemmän kuin muiden terveysalojen. Hoitotyön puolen tutkimuksista nousi esille tarve tutkia myös muita terveysaloja, joten tämä kirjallisuuskatsauksen aihe nousi sieltä. Tämä kirjallisuuskatsauksen hyöty on lisätä tietoa myös muista terveysalan opiskelijoiden ja potilaan suhteesta kliinisessä oppimisympäristössä.

Asiasanat: opiskelija-potilas suhde, terveysalan opiskelija, kliininen oppimisympäristö, potilas

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	4
2	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Keskeiset käsitteet	6
2.1.1	Terveysalan opiskelija	6
2.1.2	Potilas terveydenhuollon järjestelmässä.....	7
2.1.3	Opiskelija-potilas suhde	7
2.1.4	Kliininen oppimisympäristö	8
3	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
4	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS	10
4.1	Tiedonhaku prosessi ja aineisto	10
4.2	Sisäänottokriteerit ja poissulkukriteerit	12
4.3	Aineiston analyysi	13
5	TUTKIMUSTULOKSET	15
5.1	Opiskelijan ja potilaan välillä vallitseva asenne toisia kohtaan	15
5.2	Opiskelijan ja potilaan välissä olevan suhteen hyödyt	15
5.3	Opiskelijan ammatillisten- ja ihmishuhdetaitojen kehittyminen	16
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	18
7	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	20
8	JATKOTUTKIMUSAIHEET	22
	LÄHTEET	23

1 JOHDANTO

Potilaiden merkitys terveysalan opiskelijoille on hyvin merkitsevää kliinisessä oppimisympäristössä. Potilaat luovat opiskelijoille tilanteita, jossa he voivat oppia heiltä terveydenhoitoon ja potilaan terveydentilaan liittyviä asioita. (Stockhausen 2008.) Opiskelijan ja potilaan välinen suhde on kaikissa terveydenhuollon palvelujärjestelmissä keskeinen asia. Käytännönharjoittelussa tämä suhde korostuu eli terveydenhuollon käyttäjän merkitys konkretisoituu opiskelijalle ja koulutukselle. Koulutuksen aikana opiskelija luo erilaisia suhteita potilaaseen ja oppivat potilailta. (Leino-Kilpi ym. 2016.)

Tämän kandidaatin kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä terveysalan opiskelijan ja potilaan välisestä suhteesta kliinisessä oppimisympäristössä. Tutkimuskysymys oli: Millainen on potilaan ja terveydenhuoltoalan opiskelijan välinen suhde kliinisessä oppimisympäristössä opiskelijan ja potilaan näkökulmista? Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kuvailla terveysalan opiskelijan ja potilaan välissä tapahtuvaa suhdetta. Huomioon otetaan molemmat näkökulmat, koska kyseessä oleva suhde on kahden ihmisen välissä, ja molempien näkökulmien huomioon ottaminen tuo lisää tietoa, eikä tieto jää liian yksipuoliseksi.

Kirjallisuuskatsauksen kiinnostus heräsi muutamasta tutkimusartikkelista, joissa hoitotyön opiskelijan ja potilaan suhdetta oli tutkittu, kuten artikkelissa Suikkala & Leinon (2005) artikkelissa jatkotutkimushaasteena oli, että tarvittaisiin enemmän tutkimusta potilaan ja opiskelija suhteesta muilla kuin hoitotyönopiskelijoilla. Samoin Manninen ym. (2014) artikkelissa tutkimusta tarvittaisiin muilla terveydenhoitoalan osa-alueilla kuin hoitotyön puolelta opiskelijan ja potilaan suhteesta. Näistä nousi tämän kirjallisuuskatsauksen aihe, ja se on myös ajankohtainen tutkia myös muilta terveysaloilta tätä ilmiötä.

2 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Opiskelijan ja potilaan suhde on keskeisesti tärkeä kliinisten taitojen oppimisessa terveysalanopiskelijoilla. Tämä suhde tarjoaa hyviä asioita, jotka voivat kehittää opiskelijoiden tietoa, taitoja ja ominaisuuksia, joita opiskelijat tarvitsevat työskennellessään ammattilaisina potilaiden kanssa. (Suikkala 2008.)

Opiskelija-potilas suhteen tasot voidaan määrittää kahteen tasoon: ihmisvastuu ja tehtävävastuu. Ihmisvastuulla tarkoitetaan että, opiskelija kunnioittaa potilaan ihmisarvoa, potilaan näkemyksiä ja potilas pääsee osallistumaan häntä koskevaan hoitoon. (Leino-Kilpi ym. 2016.) Potilailla on aina oikeus tietää, jos opiskelija hoitaa heitä käytännön harjoittelussa. Opiskelija-potilas suhteessa potilas odottaa, että opiskelija kohtelee häntä ammattimaisesti ja terveysalan ammattiin kuuluvalla tavalla. Tehtävävastuulla tarkoitetaan, että opiskelija oppii toimimaan potilaiden kanssa näyttöön perustuvasti, eikä vaarana potilaan turvallisuutta. (Chabon ym. 2008, Leino-Kilpi ym. 2016.)

Opiskelija-potilas suhteet voidaan jakaa kolmeen tasoon: teoreettinen, simulointi ja reaalin suhde. Teoreettinen suhde potilaaseen muodostuu teoria opinnoissa. Tämä suhde muodostuu oppikirjojen, muun oppimateriaalin ja opetushenkilökunnan kautta opiskelijalle. Hän oppi ymmärtämään tämän kautta potilaan olevan ihminen ja mikä hänen terveytensä on kokonaisuutena. Simulointi suhde muodostuu potilaaseen erilaisten tekniikka hyödyntävissä tilanteissa, jossa opiskelija muodostaa kuvitteellisen suhteen potilaaseen. Tämä suhde on teoreettista suhdetta konkreettisempi, koska opiskelija yrittää oppia ymmärtämään potilas tietynlaisissa tilanteissa. Opiskelija voi tässä suhteessa tehdä turvallisesti virheitä ja korjata toimintaansa näissä tilanteissa. Reaalinen suhde taas muodostuu käytännönharjoittelussa erilaisissa ympäristöissä erilaisten yksilöllisten potilaiden, heidän perheen ja läheisten kanssa. (Leino-Kilpi ym. 2016.) Tässä suhteessa opitaan potilaan kautta, koska potilaat tarjoavat monia hyviä ja erilaisia oppimistilaisuuksia opiskelijoille. Potilaat tuovat erilaisia tilanteita erinäkökannoista, jotka tarjoavat opiskelijalle oppimista ja taitojen kehittämistä. (Stockhausen 2009.)

Käytännönharjoittelu tilanteet sisältävät erilaisia oppimistilanteita, jotka jäävät opiskelijoiden mieleen. Opiskelijat saavat merkityksellisiä oppimistilanteita potilaan ja heidän omaisten kohtaamisesta, ja kukin opiskelija oppii tilanteista ja tapahtumista omalla tavallaan. Opiskelijat oppivat harjoittelussa omista kokemuksistaan ja toiminnastaan. Harjoittelu mahdollistaa ammatillisen kasvun ja tuottaa onnistumisen iloa ja ylpeyttä.

(Romppanen 2011.) Simulaatio-oppimisympäristössä pyritään saamaan mahdollisimman todennukainen tilanne. Siinä voidaan oppia monia eri potilasturvallisuutta parantavia asioita, kädentaitoja, sekä kommunikointi että ryhmässä työskentelytaitoja. (Hallikainen ym. 2007, Nestel & Bearman 2015.) Potilas simulaatio-oppimisympäristössä tarjoaa hyödyllistä oppimiskokemusta opiskelijalla, mutta se vaatii hyvää ja tarkoituksenmukaista tiedotusta simulaatiotilanteesta. (Alinier ym. 2004)

2.1 Keskeiset käsitteet

2.1.1 Terveysalan opiskelija

Terveydenhuoltoalan ammattihenkilöstön pätevydestä säädetään laissa terveydenhuoltoalan yhteiskunnallisen merkityksen ja potilasturvallisuuden turvaamisen vuoksi (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559) Myös terveydenhuoltoalan koulutuksiin on lait jotka määräävät sen toiminnan, jotka ovat ammattikorkeakoululaki, terveydenhuoltolaki sekä laki potilasturvallisuudesta (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992/785, Terveydenhuoltolaki 2010/1326, Ammattikorkeakoululaki 2014/932).

Terveysalan opintoja opiskelija voi suorittaa ammattioppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja. Tutkintoon johtavien opintojen tulee olla pituudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisia opintoja. (Ammattikorkeakoululaki 2014/932.) Terveysalan ammattikorkeakoulututkinnot poikkeavat muista tutkinnoista, koska terveystieteiden ammatt-

tinimikkeet ovat suojattuja. Opinnot suuntautuvat ammattikorkeakoulussa tiettyyn työelämän ammatillista asiantuntijuutta edellyttävään tehtävä alueeseen ja sen kehittämiseen. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559).

2.1.2 Potilas terveydenhuollon järjestelmässä

Terveydenhuoltojärjestelmän perusta on toteutettu valtion tuella ja yksityinen sektori tuottaa julkisen ohella myös terveystalvueluita sekä terveystjärjestöt tuottavat maksullisia ja maksuttomia palveluita (STM 2016). Lainsäädännössä on määritelty potilas ja asiakas käsite. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 785/1992.) Potilas on terveyden- ja sairaanhoitopalveluja käyttävä tai muuten niiden kohteena oleva henkilö. Hän on oman terveytensä ja elämäntilanteensa asiantuntija, jolla on mahdollisuus vaikuttaa omaan terveyteensä ja sosiaaliseen pärjäämiseen. Hänellä on mahdollisuus tehdä valintoja saamiinsa palveluihin. (Suomen kuntaliitto 2011.) Terveydenhuollon järjestelmässä käytetään myös asiakas-käsitettä, varsinkin erilaisten avopalveluiden ja yksityisen terveystalvueluiden käyttäjistä. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 785/1992.) Tässä tutkielmassa käytän kuitenkin käsitettä potilas myös asiakkaista.

2.1.3 Opiskelija-potilas suhde

Hoitosuhde perustuu vuorovaikutukseen potilaan ja hoitohenkilökunnan kanssa mihin opiskelijakin luetaan. Asiakaskeskeisyys korostuu tässä suhteessa joka, on ammatillista potilaan tarpeisiin, toiveisiin ja odotuksiin vastaamista hoidossa. (Suomen kuntaliitto 2011) Opiskelijan ja potilaan välille muodostuva suhde perustuu luottamukseen ja varmuuteen, koska potilaat ja heidän terveyden tilansa on keskeinen asia opiskelijan oppimisessa ammattilaiseksi (Stockhausen 2009).

2.1.4 *Klininen oppimisympäristö*

Terveysalan koulutuksen opetussuunnitelmaan kuuluu olennaisena osana terveydenhuollon toimintayksiköissä tapahtuva käytännönharjoittelu. Ammattikorkeakoulu kohtaisten koulutusohjelmapäätösten mukaisesti ohjatun harjoittelun osuus opinnoista on 30-120 opintopistettä, riippuen koulutuslajista. Harjoittelussa teoria ja käytäntö yhdistyvät ja teoria saa merkityksen. Harjoittelun voi toteuttaa kerralla tai osissa, jopa ulkomailla. Harjoittelun merkitys on perehdyttää opiskelija ohjatusti keskeisiin käytännön työtehtäviin. Opiskelijalle harjoittelun merkitys on soveltaa teoria oppejaan käytäntöön ja käyttää asiantuntijuuttaan. Harjoittelu on tavoitteellista opiskelua, jonka järjestämisestä sovitaan terveydenhuollon toimintayksikön ja koulutuksen järjestäjän välisellä sopimuksella. (Heinonen 2004, OAMK 2016.)

Simulaatio-opetustilanteet voivat olla tehtäväpohjaisia tai skenaariopohjaisia, jossa tuetaan oppimista tai arvioita, ja sitä voidaan käyttää aloittelijoille, kokeneille klinikoille, yksittäin tai ryhmissä (Nestel & Bearman 2015). Simulaatio-oppimisen tarkoituksena on jäljitellä hoitotyön olosuhteita, joissa opiskelija oppii toimimaan todellisen tilanteen mukaan. Näin oppiminen on turvallista, mutta todentuntuista. Simulaatio-opetuksessa opiskelija pyrkii hyödyntämään jo olemassa olevaa tietoa, kuitenkin rakentaen uutta tietoa havaintojensa pohjalta sekä jäsentämään tieto uudelleen. Opiskelija pystyy yhdistämään teoreettisen tiedon ja käytännöllisen taidon, siirtäen sitten oppimansa käytännön työhön. (Vaajoki & Saaranen 2016.)

3 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkielman tarkoitus on kuvata terveysalan opiskelijan ja potilaan välistä suhdetta kliinisessä oppimisympäristössä sekä terveysalan opiskelijan, että potilaan näkökulmasta.

Tavoitteena on lisätä ymmärrystä terveysalan opiskelijan ja potilaan välisestä suhteesta kliinisessä oppimisympäristössä.

Tutkimuskysymys:

1. Millainen on potilaan ja terveydenhuoltoalan opiskelijan välinen suhde kliinisessä oppimisympäristössä opiskelijan ja potilaan näkökulmista?

4 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS

Kirjallisuuskatsaus on toteutettu systemaattista kirjallisuuskatsausta mukaillen. Johansonin (2007) mukaan kirjallisuuskatsauksen avulla saadaan koottua yhteen jo olemassa olevaa tutkittua tietoa. Kokoamalla yhteen aiheeseen liittyvää tutkimustietoa saadaan hyvin kuvaa siitä, kuinka paljon aiheesta on tutkittu ja millaista tutkimus on sisällöllisesti ja menetelmällisesti. Kootaan yhteen tutkimuksien tuloksia, joista saadaan perusta uusille tutkimustuloksille (Saarinen 2011). Kirjallisuuskatsaus auttaa tiedostamaan aihe-alueeseensa liittyviä oletuksia tieteellisellä ja yksilöllisellä tasolla, ja parhaimmillaan se kuvaa ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. (Kylmä & Juvakka 2014.)

4.1 Tiedonhaku prosessi ja aineisto

Kirjallisuuskatsaus on hyvä tehdä systemaattisen tiedonhaun avulla. Tiedonhaku on järjestelmällinen tiedonhaun prosessi, joka on tarkasti rajattu ja uudelleen toistettavissa. Sen voi tehdä erilaisten viitetietokantojen kautta sekä kotimaisen että kansainvälisen. (Tähtinen 2007, Kylmä & Juvakka 2014.) Kirjallisuutta etsin tietokannoista Cinahl, Medic, Ovid Medline, Scopus ja Google Scholar. Havainnollistin systemaattisen hakuprosessin (taulukkoa 1.). Tietoa on haettu eri englanninkielelle käännettyillä hakusanoilla. MeSH (Medical Subject Heading) sanoja hain Pubmed- tietokannasta, joka on valvottu asiasanasto eli tesaurus. Valvotun asiasanaston oikeille termeillä suoritettavat haut osuvat haluttuun aiheeseen (Tähtinen 2007). Suomenkielisillä sanoilla haettiin vain Medic tietokannasta. Cinahl tietokannassa rajaukseen kuului myös full text otsikko haun jälkeen, koska haluttiin relevanteista artikkeleista saada koko teksti luettavaksi. Kaikissa tietokannoista rajattiin ”nursing student” pois, koska tämä opiskelijaryhmä eivät kuuluneet katsauksen kiinnostuksen ja Cinahl tietokannassa rajasin pois myös ”medical student”, koska sieltä kautta löytyi paljon artikkeleita lääketieteen opiskelijoista ja heidän suhteesta potilaisiin. Näin saatiin rajattua katsauksesta iso määrä epärelevantteja artikkeleita. Tarkoituksen oli löytää katsaukseen kattava määrä artikkeleita, joissa käsiteltiin terveysalan opiskelijan ja potilaan välissä tapahtuvaa suhdetta.

Taulukko 1. Hakutermit tietokannoittain

Tietokanta	Hakutermit
Cinahl	Student-patient relations, learning relationship, service user-student relation, Clients-student relation
Rajaus: full text	OR Patients/ clients/ health care client/ service user feedback, - involvement, -participation, -satisfaction, -experiences AND Student, health occupations (MH), Student, allied health (MH) Undergraduate student, (MH), Students, Dental Hygiene, Students, Physical Therapy, Students, Radiologic Technology Students, Occupational Therapy NOT nursing student* NOT Medical student*
Medic	potilas-opiskelija suhde, Patient-student relation potilas* patient* AND opiskelija* student* NOT hoitotyö* nursing*
Medline	Patients or Interpersonal Relations or Clinical Competence or Adult or Learning or Communication or Allied Health Occupations or Schools, Health Occupations or Students, Health Occupations AND Adult or Patient Satisfaction or Feedback Patient Participation or Consumer Participation or Patient Satisfaction or Patient Participation AND Learning or Clinical Competence
Google scholar	Patient-student relationship in health care education
Scopus	Patient-Student relation OR Patient feedback AND Occupation health OR Allied health or student

4.2 Sisäänottokriteerit ja poissulkukriteerit

Tässä kirjallisuuskatsauksessa keskitytään vain ammattikorkeakoulu opiskelijoihin. Kätilö, ensihoitaja ja terveydenhoitajan koulutuksessa opintopistemäärä on 270-240 (Opetusministeriö 2006). Nämä poikkeavat valituista ammattiryhmien opiskelijoista, joten rajattiin ne pois. Valitulla kohderyhmällä on yhteistä käytännönharjoittelun opintopistemäärä 75op opiskelun aikana ja kokonaispistemäärä 210op. Sairaanhoitaja opiskelijat taas rajattiin pois, koska opetusministeriön mukaan sairaanhoitaja opiskelijat suorittavat käytännönharjoittelua 90op, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston ammattipätevyyden tunnustamisesta antaman direktiivin 2005/36/EY kliinistä opetusta. (Opetusministeriö 2006.) Tähän kirjallisuuskatsaukseen otettiin mukaan ammattiryhmät: röntgenhoitaja, bioanalyytikko, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, suuhygienisti ja nimenomaan näiden aloja opiskelevat.

Kuten jo edellä kuvattiin kolme erilaista opiskelijan ja potilaan välistä suhdetyyppiä. Tähän kirjallisuuskatsaukseen valittiin simulointi ja reaalisuhteet, koska näissä suhteissa potilaat ovat fyysisesti läsnä. Fysioterapeutti, suuhygienisti ja röntgenhoitaja opiskelijat harjoittelevat koululla myös oikeilla potilailla. Monella ammattikorkeakoululla on simulointi tilat, missä voidaan hoitaa potilaita. Tähän kirjallisuuskatsaukseen otettiin sekä simulaatio harjoittelun, että käytännönharjoittelun, joista käytettiin nimitystä kliininen oppimisympäristö.

Kirjallisuuskatsaukseen otettiin sekä potilaan että opiskelijan näkökulmat, jotta molempien näkökulma tulisi esille kirjallisuuskatsauksessa. Potilaat ovat paras ryhmä kertomaan opiskelijoille ihmisten terveydellisistä ongelmista, koska heillä on omakohtaista kokemusta. He ovat keskiössä opiskelijan oppimisprosessissa kliinisessä oppimisympäristössä. (Tee 2012.) Opiskelijat kokivat potilaiden tuovan positiivisia seuraamuksia heidän ammatilliseen ja henkilökohtaiseen kasvuun sekä edistivät opiskelijan itsetunnon ja luottamuksen kasvua. Opiskelijat hyötyivät suhteesta potilaaseen riippumatta siitä, mikä oli potilaan ja opiskelijan suhteen laatu. (Suikkala ym. 2008.) Sisäänottokriteereinä kirjallisuuskatsaukseen olivat, että tutkimusartikkelissa käsitellään terveydenalan opiskelijan suhdetta potilaan kanssa.

Poissulkukriteereinä olivat, että siinä ei mainittu millään lailla potilaan ja terveysalan opiskelijan välisestä suhteesta tai tutkimus koski hoitotyön tai lääketieteen opiskelijoita. Myös poissulkukriteerinä toimi se, että tutkimusartikkelia ei saanut koko tekstinä viitetietokannoista.

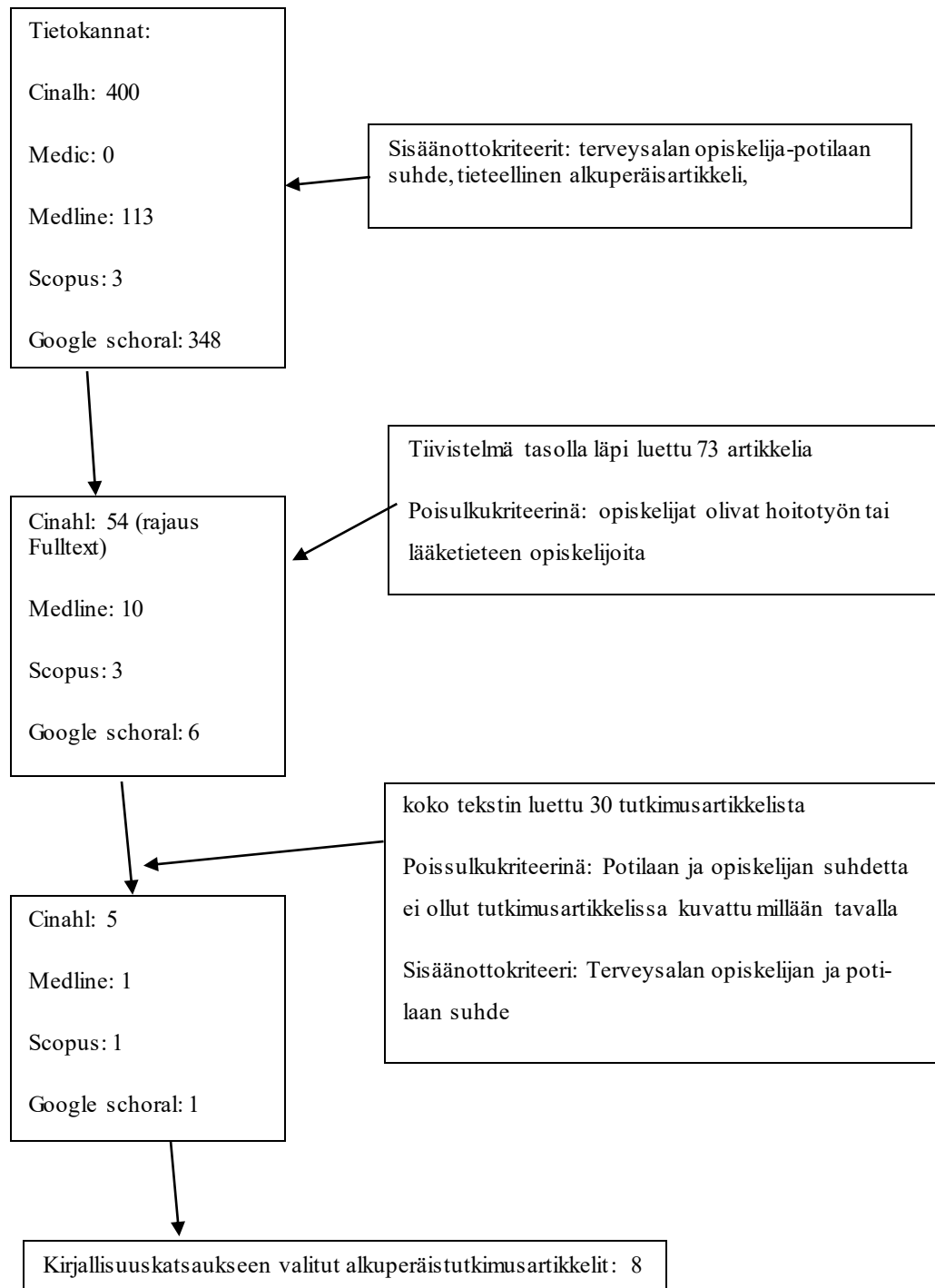
4.3 Aineiston analyysi

Kirjallisuuskatsaukseen on otettu mukaan tutkimusartikkelit, joissa keskeisenä teemana on terveydenalan opiskelija käytännönharjoittelussa, potilaiden antama palaute terveydenalan opiskelijasta tai potilas-terveydenalaopiskelijan suhde.

Tutkimusartikkeleiden tuloksista tehtiin sisällön analyysi. Se on systemaattinen tapa kuvata analyysin kohteena olevaa aineistoa. Sisällön analyysin tarkoituksena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Graneheim & Lundman 2004, Kylmä & Juvakka 2014). On olemassa sekä deduktiivista että induktiivista sisällönanalyysijä. Kirjallisuuskatsauksessani kyse on induktiivisesta eli aineistolähteisestä sisällön analyysistä. Tutkimusartikkeleiden tulokset puretaan ensin osiin ja sisällöltään samankaltaiset osat yhdistetään. Tulokset tiivistetään kokonaisuudeksi, joka vastaa tutkimuskysymykseen. Aineistolähtöisyydessä keskeisintä on sen kertoma tarina tiivistetysti tutkittavasta ilmiöstä (Kylmä & Juvakka 2014).

Artikkeleita löytyi paljon opiskelijan ja potilaan suhteesta, mutta sisäänotto- ja poissulkukriteerit rajasivat niitä pois. Otsikko tasolla käytiin läpi satoja artikkeleita. Abstraktien perusteella luettiin 73 tutkimusartikkelia ja niistäkin karsiutui osa pois, koska niistä kävi ilmi, ettei tutkimusartikkeleissa ollut tutkittu varsinaisesti potilaan ja terveysalan opiskelijan suhdetta. Lopulta koko teksti luettiin 30 tutkimusartikkelista, joista valittiin kahdeksan tutkimusartikkelia tutkielmaan. Tutkimusartikkeleista pois jäi kuusi, koska ne eivät olleet saatavilla viitetietokannoista kokotekstinä yliopiston tunnuksilla.

Kuvio 1. Hakuprosessin kuvaus

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Opiskelijan ja potilaan välillä vallitseva asenne toisia kohtaan

Opiskelijoiden näkökulmasta tutkimusartikkeleissa (Whaley 2009, Schindler 2013, Booth & Kada 2014, Shields & Taylor 2014, Booth & Kada 2016) opiskelijat kuvasivat, kuinka heidän asenne muuttui potilaita kohtaan heidät kohdatessaan. Heidän uskomukset ja asenne potilaita kohtaan nousivat ja vahvistuivat kliinisessä oppimisympäristössä. Opiskelijat myös kokivat, että heidän pelot ja tiedon puutteet laskivat työskennellessään potilaiden kanssa, mikä vahvisti positiivisen asenteen nousua ja kehittymistä.

Potilaiden näkökulmasta tutkimusartikkeleissa (Stiller ym. 2013, Bridge ym. 2013) potilaat kokivat, että heidän ja opiskelijan välisessä suhteessa vallitsi positiivinen ilmapiiri. Opiskelijat kohtelivat ystävällisesti, välittävästi, kohteliaasti, yksityisyyttä kunnioittavasti ja ymmärtävästi, mikä vahvisti heidän välistä luottamusta. Potilaat kokivat tärkeänä, kun opiskelijat osoittivat kiinnostusta heidän hyvinvoinnista ja sen huomioon ottamisesta hoidossa. Potilaat kokivat suhteessa vallitsevan kulttuurisesti ja sukupuolesta riippumaton yhteisymmärrys. Bridge ym. (2013) tutkimusartikkelissa mainittiin, että potilaat kokivat, että oli hyvä antaa palautetta opiskelijasta.

5.2 Opiskelijan ja potilaan välissä olevan suhteen hyödyt

Tutkimustulosten mukaan opiskelijat kokivat, että heidän tietonsa ja taitonsa parantuivat kohdatessaan potilaan ja oppivat strategioita, kuinka potilaiden kanssa toimitaan. (Whaley 2009, Shields & Taylor 2014). Potilaiden ohjauksen suhteen opiskelijat kokivat, että potilas suhteen kautta pystyivät siirtämään teoretisen tiedon kliiniseen oppimistilanteeseen (Shields & Taylor 2014). Simulaatio-opetus tilanteessa opiskelijat kokivat potilaat turvallisena oppimisen kannalta. Simulaatio harjoittelutilanteessa opiskelijat saivat hyvää kokemusta suhteesta potilaaseen, koska saivat olla oppijan roolissa ja pystyivät rau-

hassa muodostamaan suhteen potilaan kanssa kyselemällä ja kokeilemalla hoitotilanteessa. Tällainen tapa luoda suhde potilaaseen valmistaa paremmin opiskelijoita työelämän käytännönharjoitteluun. (Henriksen & Ringsted 2011.)

Tutkimustuloksien mukaan potilaat kokivat suhteessa olevansa hyödyksi opiskelijalle ja halusit opiskelijoiden tietävän, kuinka olivat onnistuneet luomaan suhteen heihin. Potilaat voivat tarjota opiskelijoille yksilöllisen näkökulman opiskelijan kehittäessä ihmishuhtetaitojaan potilaan kanssa. (Stiller ym. 2013, Bridge ym. 2013.)

5.3 Opiskelijan ammatillisten- ja ihmishuhtetaitojen kehittyminen

Tutkimustulosten mukaan opiskelijat kokivat oman ammatillisen käyttäytymisen muuttuneen parempaan suuntaa, ja ammatillisen pätevyuden kehittyneen kliinisessä oppimisympäristössä (Shields & Taylor 2014). Potilaat kokivat voivansa tarjota hyödyllisen arvioinnin välineen opiskelijoiden ihmishuhtetaidoista, jonka avulla opiskelijat voivat kehittää omia ihmishuhtetaitoja (Bridge ym. 2013).

Tutkimusartikkeleiden tulokset olivat kaikki samankaltaisia. Päätuloksiksi nousi positiivisen asenteen vahvistumista ja nousemista molemmilla osapuolilla toisia kohtaan, saavat hyödyt näiden kahden osapuolen välisestä suhteesta ja opiskelijoiden ammatillisten- ja ihmishuhtetaitojen kehittyminen suhteen aikana. (taulukko 2.)

Taulukko 2. Tutkimusartikkelien esittely

Tekijä, vuosi,maa	Tutkimusmenetelmät	Tulokset
Whaley Mirtha Montejo, 2009, USA	Laadullinen tutkimus, ryhmähaastattelu, n= 37 toimintaterapia opiskelijaa	Lisäsi opiskelijoiden tietoutta ja asennetta, kuinka työskennellä vanhuspotilaiden kanssa
Henriksen Ann-Helen & Ringsted Charlotte, 2011, Tanska	Laadullinen, ryhmähaastattelu fysioterapeutit & toimintaterapia opiskelijoille n=40	Simulointi opetus, potilaat opetivat opiskelijoita. Opiskelijat kokivat hyvänä suhteen luomisen kannalta, oppivat hyvin potilailta.
Kathy Stiller, Marissa Sorich & Kate Roberts, 2013, Australia	Määrällinen tutkimus, kysely: rastiruutuun kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä, fysioterapia potilaita n= 61	Potilaat olivat tyytyväisiä saamaansa kohteluun ja hoitoon. Potilaat kuvailivat henkilökohtaisia tuntemuksia opiskelijoiden heitä hoitaessaan.
Bridge P, Pirihi C & Carmichael M, 2014, Australia	Määrällinen tutkimus, Likert-asteikko kysely radiografia potilaille n=183	Potilaita voidaan käyttää anonyymeina arvioijina, kun on kyse opiskelijan ihmissuhdetiedoista
Shields N & Taylor N, 2014, Australia	Määrällinen tutkimus, kuusi-asteikko likert kysely ennen ja jälkeen, Fysioterapia opiskelijoita n= 16	Positiivisen asenteen muutos kehitysvammaisia potilaita kohtaan, ennakkoluulojen vähentyminen.
Schindler Victoria, 2014, USA	Määrällinen tutkimus sekä potilaille että opiskelijoille ja laadullinen tutkimus vain opiskelijoille, toimintaterapia opiskelijat n=100 ja mielenterveyspotilas n=113, ennen ja jälkeen testit, Viisi-asteikko likert kysely ja kolme avointa kysymystä.	Opiskelijat hyötyivät hoidon antamisesta potilaalle ja kliiniset taidot kasvoivat. Potilaat edistivät kasvavasti suoritusta ja osoittivat tyytyväisyyttä omien tavoitteiden saavuttamiseksi
Booth L & Kada S. 2015, Norja	Määrällinen tutkimus, Ennen ja jälkeen KOP-asteikkokysely, radiografia opiskelijoille n= 38	Opiskelijoiden asenne vanhuspotilaita kohtaan nousi positiivisesti.
Booth L & Kada S. 2016, Norja	Määrällinen tutkimus, 6kk ja 12kk seitsemän-asteikkoseurantakysely, radiografia opiskelijoille n= 38	Pitkän ajan seurannassa positiiviset asenteet vanhuspotilaita kohtaan säilyivät

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tähän kirjallisuuskatsaukseen valittiin kahdeksan tutkimusartikkelia. Tutkimusartikkelit käsittelivät terveysalan opiskelijan asennetta potilasta kohtaan, potilaan asennetta terveysalan opiskelijaa kohtaan, opiskelijan taitojen kehittäminen potilailla ja kliinisessä oppiympäristössä tapahtuvaa oppimista potilaiden kautta. Tutkimustulosten mukaan opiskelijoiden ja potilaiden näkemys heidän välissä tapahtuvasta suhteesta olivat myönteisiä ja positiivisia. Molemmat osapuolet kokivat, että heidän välisessä suhteessa tapahtuva toiminta hyödyttää molempia. Opiskelijoiden näkökulmasta nousi esille, kuinka heidän ammatilliset- ja ihmissuhdetaidot kehittyivät suhteessa potilaiden kanssa.

Samankaltaisia tuloksia oli löydetty artikkelissa Suikkala ym. (2008) kuinka opiskelijan arvioivat suhteessa potilaaseen olevan positiivisia merkityksiä asenteisiin ja ammatilliseen kasvuun, kuten tämän tutkimusartikkelien tuloksissa todettiin. Manninen ym. (2014) artikkelin tutkimustuloksissa havaittiin myös opiskelijan ja potilaiden suhteen tärkeys opiskelijan oppimisen kannalta. Kuinka rakennetaan hyvä ilmapiiri ja vastavuoroinen suhde. Tutkimustulosten mukaan näytti nousevan suhteesta esiin vain positiivisia puolia ja asioita, mikä on toisaalta hyvä, koska se on oppimistilanne, jossa toinen osapuoli harjoittelee toisella osapuolella. Välissä täytyy vallita myönteinen ilmapiiri ja luottamus. Toki yhdessä tutkimusartikkelissa Stiller ym. (2013) oli maininta, kuinka kaikki potilaat eivät halunneet syystä tai toisesta tulla hoidetuksi opiskelijan toimesta, mutta se oli hyvin pieni joukko vastaajista. Samankaltaisia löydöksiä oli myös artikkelissa Mukumbang & Adejumo (2014) missä potilaat kokivat negatiivisia tunteita sairaanhoitaja opiskelijoita kohtaan. Tässä artikkelissa oli avattu syyt miksi he kokivat negatiiviseksi heidän suhteensa. Stiller ym. (2013) tuloksissa ei mainittu syitä miksi potilaat kieltäytyivät.

Tämän kaltaisessa suhteessa on hyötyaste, varsinkin opiskelijan kannalta, koska se on oppimistilanne. Tutkimustulosten mukaan myös potilaat kokivat saavansa hyötyä tästä suhteesta, ja halusivat olla avuksi opiskelijoille. He kokivat, että voivat tarjota oma kohtaisen näkemyksensä opiskelijoille heidän terveydentilasta ja kokemuksista kliinisessä oppimistilanteessa. Samankaltaisia tuloksia löytyi artikkelista Suikkala & Leino-Kilpi

(2005) missä potilaat kokivat roolinsa suhteessa vastuuntuntoisina ja aktiivisina osapuolina, koska sairaanhoitaja opiskelijat opettelivat heillä tulemistä ammattilaisiksi.

Manninen ym. (2014) artikkelin tuloksissa oli mainintaa, kuinka potilaat oppivat tuntemaan sairaanhoitaja opiskelijat hyvin hoitajaksonsa aikana ja unohtivat välillä, että olivat sairaanhoitaja opiskelijoita ja pitivät heitä yhtä laadukkaina ammattilaisina kuin itse ammattilaisia. Samoin artikkelin Suikkala & Leino-Kilpi (2005) missä opiskelijoiden ja potilaiden suhdetta oli kuvattu suhdetta lämpimäksi, vastavuoroiseksi kiintymykseksi ja kannustavaksi, mutta tässä tutkimuksessa opiskelija ja potilas tunsivat toisensa henkilökohtaisesti. Terveysalan opiskelijoilla suhde potilaaseen voi olla hyvinkin lyhyt aikainen, ehkä vain yksi hoitokerta. Joten siinä mielessä suhde potilaaseen on hyvinkin erilainen ja nopeampikin kuin sairaanhoitaja opiskelijoilla. Suhde voi olla hyvin lyhyt ajallisesti ja siinä ajassa pitää rakentaa luottamus potilaaseen. Tämä on todellinen haaste opiskelijoille käytännönharjoittelussa. Tätä voidaan myös harjoitella esimerkiksi simulaatio oppimisen kautta, jotta nämä taidot kehittyisivät opiskelijoilla jo ennen käytännönharjoitteluun menoa.

Potilaan ja opiskelijan välillä tapahtuva suhde on aina yksilöllinen tapahtuma. Jokainen suhde on aina erilainen, ja jokainen osapuoli kokee sen eri tavalla, niin potilas kuin opiskelijakin. Kuitenkin tutkimuksen avulla voidaan selvittää, mitä suhteessa yleensä tapahtuu opiskelijan ja potilaan välillä. Sairaanhoitaja opiskelijoita tällä saralla on tutkittu paljon enemmän kuin muita terveysalan opiskelijoita. Joten tämän kirjallisuuskatsauksen myötä saadaan hieman enemmän kuvaa siitä, mitä opiskelijan ja potilaan välisessä suhteessa tapahtuu kliinisessä oppimisympäristössä.

7 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa luotettavaa tietoa tutkittavasta asiasta. Luotettavuuden arviointi on välttämätöntä tutkimustoiminnalle, koska tutkimustulokset täytyy voida siirtää tai toistaa tarvittaessa ja sen täytyy olla läpinäkyvää, jotta sitä voidaan hyödyntää. (Graneheim & Lundman 2003, Juvakka & Kymä 2014.) Laadullisessa tutkimuksessa käytetään tutkimukseen luotettavuuskriteereitä: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys (Juvakka & Kymä 2014). Tässä kirjallisuuskatsauksessa arvion luotettavuutta osittain näiden perusteella, vaikka tämä ei ole laadullinen tutkimus.

Luotettavuuden lisäämiseksi tutkijan on syytä tarkastella luotettavuutta analyysin jokaisessa vaiheessa (Elo ym. 2014). Tämän kirjallisuuskatsaukseen käytetty aika ja resurssi lisäävät luotettavuutta, koska aiheeseen perehtyminen ja käsitys ilmiöstä on syvällistä ja asiantuntijuus on kasvanut ilmiöstä tutkimusprosessin aikana. Pyrkimyksenä on ollut kuvata tutkimusprosessia koko ajan hyvin tarkasti ja läpinäkyvästi, jotta luotettavuus säilyisi, ja prosessin kulku pysyisi avoimena koko kirjallisuuskatsauksen läpi. Kirjallisuuskatsauksen tavoita ja tarkoitus on pyritty kuvaamaan mahdollisimman selkeästi, sekä tutkimuskysymykset muotoiltu niin, että niihin on helppo löytää vastaus kirjallisuuskatsauksen tutkimusartikkeleiden tuloksista.

Tähän kirjallisuuskatsaukseen valitut artikkelit kävivät läpi tähän kirjallisuuskatsaukseen asettamat sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Aineisto haettiin useammasta tietokannasta ja erilaisilla hakusana yhdistelmillä, jotka lisäävät kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. Tutkimusartikkeleiden valintaa ohjasi niiden saatavuus Oulun yliopiston tietokantojen kautta. Muutama artikkeli (n=6) jäivät pois, koska niistä ei ollut saatavilla koko tekstiä. Otsikon ja tiivistelmän perusteella ne olisivat voineet olla relevantteja kirjallisuuskatsaukseen. Valitut tutkimusartikkelit olivat julkaistu tieteellisissä julkaisuissa ja ne olivat vertaisarvioituja. Tähän kirjallisuuskatsaukseen valikoitunut aineisto käytiin läpi huolelta ja keskeiset tiedot ja tulokset kirjattiin ylös taulukkoon. Tuloksia analysoi-

tiin ja luokiteltiin, jotta saatiin päätulokset, jotka kirjoitettiin tuloksiin huomioiden tutkimuskysymykset ja pohdittiin niiden tarkoitusta ja luotettavuutta. Kirjallisuuskatsauksessa käytettiin lähteinä sekä kansallisia että kansainvälisiä relevanttia kirjallisuutta.

Tutkimus rakennetaan jo olemassa olevan tiedon kautta ja tiedon puute tietystä ilmiöstä, luo uutta tietoa. Tutkimuksen aikana tutkijan on ratkaistava lukuisia valinta- ja päätöksentekotilanteita, joista tutkijan täytyy kantaa vastuu. Huono tieteellinen käytäntö vaikuttaa eettiseen laatuun tutkimuksessa. Kuitenkin tutkija on ihminen, joka altistuu virheille sekä kuormitukselle tutkimuksen aikana. Tutkimukseen kuuluu että, tutkijan on arvioitava jatkuvasti eettisten ratkaisujen seurauksia. (Chan 2010, Kylmä & Juvakka 2014.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa luotettavuutta heikentää tutkijan kokemattomuus. Aloittelevana tutkijana kaikki on uutta, niin aineiston haku, keruu, analysointi ja tulkinta voivat mennä helposti pieleen. Tutkimusartikkelit ovat vieraskielisiä, joten niiden käännös tuo omat haasteensa kirjallisuuskatsauksen tekemiseen. Tulosten tulkintojen oikeudellisuudessa voi olla myös heikkous, koska ne ovat tutkijan tulkintoja tuloksista.

Tämä kirjallisuuskatsaus pyrittiin tekemään hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaan (Tenk 2012). Raportoinnissa pyrittiin läpinäkyvyyteen, rehellisyyteen ja eettisiin arvoihin nojautuen. Tuloksien analysoinnissa pyrittiin huolellisuuteen ja objektiivisuuteen. Lähteiden käytössä pyrittiin kunnioittamaan kirjoittajia, laittamalla lähdeviittaukset oikeassa muodossa ja välttämällä suoraa kopiointia. Pyrittiin tulkitsemaan muiden kirjoittamaa tekstiä omalla ajatuksella, kuitenkin säilyttämällä perusoletus ilmiöstä.

8 JATKOTUTKIMUSAIHEET

Tutkimustulosten perusteella jatkotutkimushaasteeksi nousi kolme asiaa sekä opiskelijan että potilaan näkökulmasta. Ensimmäinen huomio oli, että tutkimusartikkeleissa oli näkökulmaksi löytynyt vain positiivisia asioita, voisiko olla, että myös negatiivisia asioita tutkittaisiin tai jopa vertailtaisiin positiivisia ja negatiivisia ilmiöitä opiskelijan ja potilaan välillä tapahtuvassa suhteessa ja mistä ne tulevat. Toisena jatkotutkimusaiheena havaittiin, kun potilaan näkökulmasta löytyi vähemmän tutkimustietoa kuin opiskelijan näkökulmasta. Joten tutkimusta voitaisiin tehdä enemmän potilaan näkökulmasta ja siitä, kuinka potilaita voitaisiin käyttää enemmän hyödyksi opiskelijan oppimisen kannalta kliinisessä oppimisympäristössä. Kolmantena todettiin, että opiskelijan näkökulmasta oli tehty enemmän tutkimusta. Tuloksien perusteella oli tutkittu opiskelijan asennetta potilaita kohtaan ja ammatillisen identiteetin kehittymistä. Sieltä nousi jatkotutkimushaasteeksi, kuinka potilaat vaikuttavat opiskelijan oppimiseen kliinisessä oppimisympäristössä. Potilailta voisi ajatella keräävänsä systemaattista palautetta opiskelijan toiminnasta ja käyttäytymisestä kliinisessä oppimisympäristössä ja tutkia sitä

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Johansson K (2007) Kirjallisuuskatsaukset -huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa: Johansson K, Axelin A, Stolt M & Ääri RL (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto, tutkimuksia ja raportteja. Digipaino - Turun Yliopisto, Turku.
- Kylmä J & Juvakka T (2014) Laadullinen terveystutkimus. Bookwell Oy. Porvoo.
- Leino-Kilpi H, Koskinen S & Suikkala A (2016) Opiskelijan ja potilaan välinen suhde. Teoksessa Koivula M, Wärnä-Furu C, Saaranen T, Ruotsalainen H & Salminen L. (toim.) Terveysalan opettajan käsikirja. Tietosanoma. Helsinki.
- Tähtinen H (2007) Systemaattinen tiedonhaku hoitotieteen näkökulmasta. Teoksessa: Johansson K, Axelin A, Stolt M & Ääri RL (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto, tutkimuksia ja raportteja. Digipaino - Turun Yliopisto, Turku.
- Vaajoki A & Saaranen T. (2016). Simulaatio-oppiminen. Teoksessa Koivula M, Wärnä-Furu C, Saaranen T, Ruotsalainen H & Salminen L. (toim.) Terveysalan opettajan käsikirja. Tietosanoma. Helsinki
- Tang F. H & Chan Z (2010) Ethics in Nursing Research. Teoksessa Chan Z (toim.) Clinical Research Issues in Nursing. Nova Biomedical Books. New York.

Painamattomat lähteet

- Alinier G, Hunt W & Gordon R. (2004). Determining The Value Of Simulation In Nurse Education: Study Design & Initial Results. Nurse Education in Practice. Vol 4: 200-2007.
- Ammattikorkeakoululaki (2014/932) www-dokumentti.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>. Ei päivytystietoa. Luettu 2016/11/10.
- Booth L & Kada S (2014) Students radiographers' attitudes toward the older patient – An intervention study. Radiography 21: 160-164.
- Booth L & Kada S (2016) Students radiographers' attitudes toward the older patient: Six and twelve months' intervention. Radiography 22: 147-151.
- Bridge P, Pirihi C & Carmichael M (2013) The role of radiotherapy patients in provision of students' interpersonal skills feedback. Journal of Radiotherapy in Practice 13: 141-148.
- Chabon S, Hale S & Wark D (2008) Triangulated ethics: The Patient-Student-Supervisor Relationship. The Asha Leader 12: 26-27.

- Elo S, Kääriäinen M, Kanste O, Pölkki T, Utriainen K & Kyngäs H. (2014) Qualitative content Analysis: A Focus on Trustworthiness. Saga Publications. PDF-dokumentti. <http://sgo.sagepub.com/content/4/1/2158244014522633>. Luettu 2016/11/17.
- Graneheim U H & Lundman B (2004) Qualitative content analysis in nursing research concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24: 105-112.
- Hallikainen J & Väisänen O. (2007). Simulaatio-opetus ensihoidossa. *Finnanest* vol 40, 439-439. PDF-tiedosto. Luettu 2016/05/09. http://www.finnanest.fi/files/hallikainen_simulaatio.pdf.
- Heinonen N (2004) Terveysalan koulutuksen työssäoppiminen ja ohjattu harjoittelu. Suositus sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:22. Helsinki
- Henrikson A-H & Ringsted C (2011) Learning from patients: students' perceptions of patient-instructors. *Medical Education* 45: 913-919.
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) www-dokumentti. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>. Ei päivitystietoa. Luettu 2016/11/10..
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (1994/559) www-dokumentti. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>. Ei päivitystietoa. Luettu 2016/11/10.
- Manninen K, Henriksson E, Scheja M & Silen C (2014) Patients' approaches to students' learning at a clinical education ward-an ethnographic study. *BMC Medical Education* 14 (131).
- Morris J (2007) Factors influencing the quality of student learning on practice placement. *Learning in Health and Social care* 6(4): 213-219.
- Mukumbang F C & Adejumo O (2014) Patients' experiences of being nursed by student nurses at a teaching hospital. *Curationis* 37(1).
- Nestel D & Bearman M. (2015). Theory and Simulation-based Education: Definitions, Worldviews and Applications. *Clinical Simulation in Nursing*. Vol 11: 349-354.
- OAMK (2016) Harjoittelu www-dokumentti. <http://www.oamk.fi/fi/koulutus/opiskelu-ja-elama/harjoittelu/> Päivitetty 2016. Luettu 2016/10/20
- Opetusministeriö (2006) Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24.
- Romppanen M (2011) Hoitotyön opiskelijoiden merkitykselliset hoitamisen kokemukset ja niistä oppiminen kliinisessä oppiympäristössä. Väitöskirja. Kuopio. Itä-Suomen yliopisto.
- Salminen A (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja, Vaasa.
- Schindler V (2014) Community Engagement: Outcomes for Occupational Therapy Students, Faculty and Clients. *Occupational Therapy International* 21: 71-80.

- Shields N & Taylor N (2014) Contact with Young Adults with Disability Led to a Positive Change in Attitudes toward Disability among Physiotherapy Students. *Physiotherapy Canada* 66(3): 298-305.
- Stiller K, Sorich M & Roberts K (2013) Evaluating Patients' Attitudes Toward Being Assessed and Treated by Undergraduate Physiotherapy Students in a Rehabilitation Centre. *The Internet Journal of Allied Health Science and Practice* 11(1).
- STM (2016) Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä ja vastuut. www-dokumentti. <http://stm.fi/sotepalvelut/jarjestelma-vastuut>. Ei päivitystietoja. Luettu 2016/10/20
- Stockhausen L (2008) The patient as experience broker in clinical learning. *Nurse Education in Practice* 9: 184-189.
- Suikkala, A & Leino-Kilpi, H (2005) Nursing student - patient relationship: experiences of students and patients. *Nurse Education Today* 25(5): 344-354.
- Suikkala A, Leino-Kilpi H & Katajisto J (2008) Factors related to the nursing student-patient relationship: The students' perspective. *Nurse Education Today* 28: 539-549.
- Tee S (2011) Service user involvement- addressing the crisis in confidence in healthcare. *Nurse Education Today* 32: 119-120
- Tenk (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö. www-dokumentti. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>. Ei päivitystietoja. Luettu 2016/11/21.
- Terveydenhuoltolaki 2010/1326. www-dokumentti. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>. Ei päivitystietoa. Luettu 2016/11/10.
- Whaley M (2009) A Study of Occupational Therapy Students' Beliefs and Attitudes Regarding Gerontological Practice. *Topics in Geriatric Rehabilitation* 25(3): 265-270.